

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 - 1.1 ความหมายของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 - 1.2 หลักการสำคัญของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 - 1.3 ส่วนประกอบของแฟ้มสะสมงาน
 - 1.4 กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน
 - 1.5 ลักษณะที่สำคัญของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 - 1.6 ข้อดีของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
 - 1.7 ประโยชน์ของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน
2. งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน

1. เอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน

1.1 ความหมายของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน

คำว่า Portfolio หรือ แฟ้มสะสมงาน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

บุญเรศ ภิณโณนันตพงษ์ (2538, หน้า 16) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน คือ การรวบรวมผลงานของนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวของนักเรียนเองหรือภายใต้คำแนะนำของครูสะสมไว้ในลักษณะใดอย่างหนึ่ง อย่างมีระบบและมีจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงความสามารถ เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้

ส.วาสนา ประวาลพุกษ์ (2539, หน้า 3) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน คือเอกสารรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตอย่างสภาพการณ์ในชั้นเรียนที่จะนำมาประเมินผลการเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ

เสริมศรี ไชยศรี (2539, หน้า 2) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน หมายถึง สิ่งที่ใช้รวบรวมหรือเก็บผลงาน และรายงานการปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถหรือสมรรถภาพ พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงพัฒนา ตลอดจนความสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์

ปฏิบัติ สุวรรณศรี (2539, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า แฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งในการประเมินผลผลิตที่นักเรียนได้รวบรวมและจัดระบบข้อมูลเก็บไว้ แฟ้มสะสมงานช่วยให้มีความหยิกหย่อนในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร พัฒนาเนื้อหาสาระในวิชาการต่าง ๆ แฟ้มสะสมงานเป็นการรวบรวมอย่างมีจุดประสงค์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถ กระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

กรมวิชาการ (2539, หน้า 38) ได้ให้ความหมายของแฟ้มสะสมงานว่าเป็นทั้งที่บรรจุรวบรวมหลักฐานที่แสดงถึงทักษะและพัฒนาการของนักเรียนที่เรียนรู้มาตลอดปี

สวัสดี ศีร์น (2540, หน้า 10) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน คือ การรวบรวมและนำเสนอผลงานหรือประสบการณ์ที่มีการคัดเลือกไว้เป็นอย่างดีแล้ว และผลงานหรือประสบการณ์นั้นสามารถเป็นแบบอย่างหรือตัวแทนผลงานหรือประสบการณ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกันได้

สุวิทย์ มูลคำ (2540, หน้า 7) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงาน หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับรวบรวมตัวอย่าง (samples) หรือบางส่วนของหลักฐาน (evidences) ที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความพยายาม ความถนัดของบุคคลหรือประเด็นที่ต้องการจัดทำแฟ้มสะสมงานไว้อย่างเป็นระบบโดยบุคคลนั้น และบุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนรับผิดชอบในการจัดทำแฟ้มสะสมงานร่วมกัน

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (2540, หน้า 12) กล่าวว่า แฟ้มสะสมงานเป็นตัวอย่างของหลักฐานที่เลือกเก็บรวบรวมไว้ เพื่อแสดงถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความพยายาม ความก้าวหน้า ความสำเร็จของนักเรียน เป็นการประเมินที่เน้นให้นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน

สรุปแล้วแฟ้มสะสมงานคือแหล่งรวบรวม บรรจุผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกและกำหนดเกณฑ์การประเมินผล เพื่อแสดงถึงความสามารถ ความพยายาม ความก้าวหน้า ดังนั้นการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานจึงเป็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อตัวนักเรียน

1.2 หลักการสำคัญของภาระประเมินผลจากเห็นะสมงาน

การประเมินผลจากเห็นะสมงานจะต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ (กรมวิชาการ, 2539, หน้า 6-7)

1. ด้านเนื้อหาวิชา ครูเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับความสำเร็จของนักเรียนตามเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ฉะนั้นเห็นะสมงานต้องสะท้อนสาระของเนื้อหาวิชาที่สำคัญสำหรับนักเรียน
 2. หลักการเรียนรู้ การสอน ครูต้องเปลี่ยนจากการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชา ไปสู่การสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเป็นผู้บอกกล่าวและสร้างความรู้ โดยครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ เพื่อให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้น และสัมฤทธิ์ผลตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร ครูต้องเน้นให้นักเรียนสะท้อนข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน การเขียน การฟัง การแก้ปัญหา และการคิดในขั้นสูงยิ่งขึ้น
 3. หลักความเสมอภาค ยุติธรรม คือ การคำนึงถึงมาตรฐานต่าง ๆ ของบุคคลเพราะนักเรียนมีความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา สติปัญญา รวมทั้งความแตกต่างในระหว่างบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและพฤติกรรม การประเมินผลจึงต้องจัดทำให้เหมาะสม เพื่อให้ นักเรียนได้แสดงผลการเรียนรู้ในหลายลักษณะและแตกต่างกันตามความสามารถ ทั้งในด้านรูปแบบการเรียนรู้ และความหลากหลายทางสติปัญญา ดังนั้นการประเมินผลจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล
- หลักการสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ คือสิ่งที่ต้องคำนึงถึงและนำไปกำหนดเป็นจุดประสงค์สำคัญในกระบวนการจัดทำเห็นะสมงาน ซึ่งเน้นถึงความสำเร็จในด้านเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนรู้ และการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 ส่วนประกอบของเห็นะสมงาน

ส่วนประกอบของเห็นะสมงาน มี 3 ส่วนที่สำคัญดังนี้ (ชากริต ชมจีน, 2540, หน้า 20)

1. จุดประสงค์ ในการจัดทำเห็นะสมงานสามารถทำและนำมาใช้ได้หลายจุดประสงค์ ดังนั้นควรกำหนดให้ชัดเจนว่าต้องการนำไปใช้เพื่อประโยชน์อะไร เช่น ใช้เพื่อวัดศักยภาพความก้าวหน้า ความสนใจ ความสำเร็จทางการเรียน ประเมินความสำเร็จของการจัดการศึกษา ประเมินผลการสอนของครูหรือประเมินตนเอง เป็นต้น

2. ผลงานหรือหลักฐาน เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ โดยนักเรียนใช้ประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจทั้งหมดมาบูรณาการกันเพื่อผลิตงานชิ้นในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียน หลักฐานควรประกอบด้วยผลงานจากประสบการณ์นอกห้องเรียนหรือหลักฐานอื่น ๆ ที่แสดงถึงความสามารถพิเศษของนักเรียน เช่น ภาพถ่าย ชิ้นงาน รางวัล บันทึกเกี่ยวกับงาน เป็นต้น ซึ่งควรครอบคลุมหรือสอดคล้องกับสมรรถภาพ เนื้อหา กระบวนการและจุดประสงค์ที่กำหนด

3. เกณฑ์การตัดสินเพิ่มคะแนน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการประเมิน รวมถึงหลักฐานการประเมินผลตนเองของนักเรียน การประเมินผลการแสดงออก กระบวนการและผลผลิตอื่น ๆ ที่ไม่สามารถเก็บเป็นชิ้นงานสำหรับใส่แฟ้มหรือกล่องได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงมีส่วนในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน เช่น ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด เป็นต้น

1.4 กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน

การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานสามารถนำนักเรียนไปสู่การพัฒนาให้เต็มศักยภาพ การทำแฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินผลการเรียนสามารถทำได้หลายทางทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของครู ความเหมาะสมของระดับชั้น ระยะเวลาและวิชาที่เรียน กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานสามารถทำได้ 3 แนวทาง ดังนี้ (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ, 2540, หน้า 21-22)

แนวทางที่ 1 สำหรับผู้ที่เริ่มแรกดำเนินการจัดทำแฟ้มสะสมงาน มี 4 ขั้นตอน คือ

1. เก็บรวบรวมผลงาน
2. คัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน
3. แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก
4. ประเมินผลงาน

แนวทางที่ 2 สำหรับผู้ต้องการขยายให้ละเอียดยิ่งขึ้น อาจจะทำ 6 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน
2. เก็บรวบรวมผลงาน
3. คัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน
4. แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก
5. ประเมินผลงาน
6. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน

แนวทางที่ 3 สำหรับผู้ที่ต้องการให้งานสมบูรณ์ คือทำทั้ง 10 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน
2. เก็บรวบรวมผลงาน
3. คัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน
4. การสร้างสรรค์เพิ่มสะสมงาน
5. แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือก
6. ตรวจสอบความสามารถของตนเอง
7. แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน
9. ประเมินผลงาน
10. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน

การประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานที่มีประสิทธิภาพควรทำทั้ง 10 ขั้นตอน แต่ขั้นตอนต่าง ๆ สามารถปรับหรือบูรรวมกันได้ตามความเหมาะสมและยังมีประสิทธิภาพเท่าเดิม เช่น การคัดเลือกและการปรับเปลี่ยนผลงาน การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกกับการตรวจสอบความสามารถตนเอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับการจัดนิทรรศการผลงานนักเรียน สามารถจัดให้เป็นขั้นตอนเดียวกันได้ แต่ขั้นตอนที่ละเว้นไม่ได้คือเก็บรวบรวม การคัดเลือกและปรับเปลี่ยนผลงาน การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน และการประเมินผล

ขั้นตอนการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน 10 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ (กรมวิชาการ, 2539, หน้า 11-120)

1. การวางแผนและจัดระบบในการจัดทำเพิ่มสะสมงาน

(Project the purposes and types of portfolio)

การประเมินผลจากเพิ่มสะสมงาน เป็นการประเมินผลที่เน้นการประเมินผลผลิตที่นักเรียนได้จัดทำขึ้นและเลือกเก็บรวบรวมไว้อย่างมีระบบ ทำให้สภาพการเรียนการสอนและการประเมินผลเป็นธรรมชาติและเป็นเรื่องเดียวกัน คือทำการสอนไปประเมินผลไปหรือเรียนไปประเมินผลไป การประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานที่ช่วยเอื้อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 ฝ่าย มีการเชื่อมโยงข้อมูลกันอย่างต่อเนื่องทำให้การศึกษาที่จัดสนองตอบความต้องการของชุมชนและเป็นการศึกษาที่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียน

1.1 การวางแผนงานของครู

1.1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดหมายหลักสูตร จุดประสงค์หลักสูตร รายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ คู่มือการจัดกิจกรรม ระเบียบและวิธีการประเมินผลการเรียน สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ความต้องการของชุมชน และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

1.1.2 กำหนดกระบวนการการประเมินผลในชั้นเรียน โดยกำหนดเป้าหมายของการประเมิน กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังระหว่างภาคและปลายภาค ผู้รับการประเมิน วิธีการประเมิน แผนและรูปแบบการบันทึกผลการประเมิน ช่วงระยะเวลาและสถานที่

1.1.3 การเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือวัดผล หลังจากเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแล้ว ควรพิจารณาเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือกระบวนการทำงานการปฏิบัติจริงที่เน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูงในการทำงาน ความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่คล้ายคลึงกับสภาพชีวิตจริง ซึ่งแนวทางการประเมินผลสามารถแบ่งได้ 5 กลุ่ม คือ

1. การเลือกตอบจากหลายตัวเลือก
2. ตอบตามโครงสร้างสั้น ๆ
3. เน้นผลผลิตที่สามารถสัมผัสจับต้องได้
4. การแสดงความรู้ ความสามารถและทักษะที่ทำได้จริง
5. เน้นกระบวนการคิด

1.1.4 พัฒนารูปแบบการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเพิ่มสะสมงานและระเบียบการประเมินผลในแต่ละระดับการศึกษา โรงเรียนและนักเรียน การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกร่วมกันทำงานทำให้รูปแบบเพิ่มสะสมงานสมบูรณ์

1.1.5 กำหนดภาระงานการเรียนรู้ โดยวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินในคราวเดียวกัน กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดควรชี้ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าทดลองจากการปฏิบัติจริงในสิ่งที่มีความหมาย มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในอนาคต ส่วนการวางแผน การกำหนดภาระงาน และการประเมินผล สามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของจุดประสงค์การเรียนกับเนื้อหา ครูควรกำหนดภาระงานการเรียนรู้ให้สอดคล้องจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชานั้น ๆ

ภาระงานการเรียนรู้ที่กำหนดควรให้นักเรียนได้เรียนด้วยการปฏิบัติจริงโดยทำงานในลักษณะโครงงาน ทำงานกันเป็นกลุ่ม งานที่นักเรียนทำควรได้บูรณาการความรู้และประสบการณ์เข้าด้วยกันและนำความรู้มาใช้ได้ในสภาพจริงหรือเป็นงานที่นักเรียนได้แสดงความสามารถจริง

1.2 การเตรียมตัวนักเรียน

ความพร้อมของนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องสามารถช่วยสร้างความพร้อมในการเรียนและการประเมินผล ดังนี้

1.2.1 ให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

1. จุดหมายหลักสูตร
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. รูปแบบหรือวิธีดำเนินการสอน
4. กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติ
5. วิธีการวัดและประเมินผล

1.2.2 ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน เช่น การจัดเก็บ การคัดเลือก การสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน เกณฑ์การประเมิน วิธีการประเมินตนเอง และการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้อง

1.2.3 ลักษณะผลงานหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นผลงานที่มีหลายลักษณะ ทั้งงานรายบุคคล ผลงานกลุ่มที่แสดงถึงความสามารถขั้นสูง

1.2.4 การมีส่วนร่วมในการกำหนดผลงานหรือหลักฐานที่นักเรียนจะนำเสนอในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น ระหว่างกลางภาค ปลายภาคหรือปลายปี จำนวนของผลงาน การจัดระดับคุณภาพผลงาน

นักเรียนควรทราบเงื่อนไขและข้อตกลงเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน การประเมินผล เพื่อจะได้ปรับรูปแบบการเรียนรู้ของตนให้ไปในแนวเดียวกันกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลของครู จะได้เรียนรู้ไปอย่างไม่เครียดและตรงเป้าหมาย

1.3 การเตรียมผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด เข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริง และจะลงทุนทุกอย่างอย่างเต็มใจว่าเด็กในปกครองจะได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่า โรงเรียนควรประชุมผู้ปกครองให้ทราบเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานควรมีกิจกรรมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างเป็นระบบและชัดเจน เช่น ให้ผู้ปกครองคัดเลือกผลงาน แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่เลือก ร่วมประเมินและชื่นชมกับความก้าวหน้าของนักเรียน เป็นต้น ผู้ปกครองควรทราบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้ร่วมกับทางโรงเรียน ครูหรือนักเรียนช่วยแก้ไขหรือให้การสนับสนุนการเรียนการสอนให้ทันกับความต้องการ

2. การเก็บรวบรวมและจัดระบบผลงาน

(Collect and organize artifacts over time)

การเก็บรวบรวมและจัดระบบผลงานเป็นขั้นตอนที่ครูต้องออกแบบเครื่องมือสำหรับช่วยให้นักเรียนได้จัดเก็บชิ้นงานอย่างเป็นระบบ เพื่อสะดวกในการนำข้อมูลออกมาใช้ เพราะการจัดระบบชิ้นงานจะทำให้เกิดความสะดวกสบายของงาน ขั้นตอนนี้ควรพิจารณาดังนี้

2.1 แหล่งเก็บรวบรวมผลงาน งานหรือหลักฐานที่เก็บรวบรวมไว้นั้นสามารถจัดเก็บไว้ในที่ใดก็ได้ เช่น จัดใส่แฟ้ม ใส่ซอง ตู้ ชั้นวางของ เป็นต้น ซึ่งงานหรือหลักฐานที่รวบรวมไว้ต้องเป็นสิ่งที่สามารถจัดเก็บได้มีหลายลักษณะ เช่น งานเขียนต่าง ๆ กระดาษสอ แบบสังเกต ภาพถ่าย เป็นต้น ในขั้นตอนนี้ นักเรียนเก็บผลงานหรือหลักฐานทุกอย่าง โดยที่ก่อนจะเก็บต้องทำการประเมินผล หลักฐานหรือผลงานทุกอย่างก่อน ถ้าพบข้อบกพร่องก็ทำการแก้ไขปรับปรุง

2.2 ระบบการจัดเก็บผลงาน การจัดเก็บผลงานสามารถทำได้ 6 วิธี ดังนี้

2.2.1 จัดเก็บตามแนวทางที่กำหนดไว้แล้ว

2.2.2 จัดเก็บตามลำดับ วันเวลา ที่สร้างผลงานขึ้นมา

2.2.3 จัดเก็บตามลำดับความซับซ้อนของผลงาน

2.2.4 จัดเก็บตามพรสวรรค์ ทักษะ หรือเนื้อหา

2.2.5 จัดเก็บตามหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำเสนอ

2.2.6 จัดเก็บในลักษณะผสมผสาน โดยนำวิธีการข้างต้นมาจัดในแฟ้มเดียวกัน

2.3 ผลงานที่เก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน

ผลงานที่เก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน มี 3 ประเภท คือ

2.3.1 การปฏิบัติ เป็นผลงานด้านการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของนักเรียน

2.3.2 ผลผลิต เป็นผลงานซึ่งนักเรียนได้สร้างขึ้น หรือผลการศึกษาค้นคว้าผลการ

แก้ปัญหา ผลการทดลอง ผลการปฏิบัติจริง ซึ่งอาจพิจารณากว้าง ๆ 3 มิติ คือ

1. ปริมาณของผลงานที่นักเรียนทำ
2. เจตคติและความสนใจของนักเรียนต่องานที่ทำหรือเนื้อหาที่เรียน
3. หลักฐานที่แสดงถึงความก้าวหน้าและพัฒนาการของการเรียนรู้

2.3.3 กระบวนการของนักเรียน หมายถึง กระบวนการการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติและกระบวนการเป็นหลัก

3. การคัดเลือกผลงาน

(Select key artifacts based on criteria)

ผลงานที่คัดเลือกจะต้องเป็นผลงานที่แสดงถึงความเข้าใจ ความสามารถหรือความชำนาญการของนักเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือมากกว่า การคัดเลือกผลงานควรคัดเลือกอย่างมีเหตุผลหรือมีหลักเกณฑ์ การคัดเลือกผลงานที่ดีควรมีการวางแผนล่วงหน้า และคำนึงมาตรฐานของการจัดการศึกษา บรรยายภาพการคัดเลือกผลงานควรเต็มไปด้วยความสนุกสนาน และท้าทาย

3.1 ความครอบคลุม การคัดเลือกผลงานควรให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

3.1.1 สมรรถภาพหรือจุดประสงค์ที่ต้องการ

3.1.2 เนื้อหาวิชาหรือสาระสำคัญของเรื่อง

3.1.3 กระบวนการเรียนรู้เน้นทักษะที่เรียนจริง ๆ

3.1.4 ความหลากหลายทางสติปัญญา สามารถใช้ประเมินความสามารถของนักเรียนได้ในบริบทที่กว้างกว่าแบบทดสอบแบบเลือกตอบ และตอบสนองความแตกต่างทางสติปัญญานักเรียนได้หลากหลายกว่า

3.2 ผู้คัดเลือก การคัดเลือกผลงานควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการเรียนการสอนเป็นผู้คัดเลือก ได้แก่

3.2.1 นักเรียน ควรมีสติธิในการคัดเลือกผลงานเพื่อการประเมินผลเป็นคนแรก และเลือกผลงานที่แสดงความก้าวหน้า ผลงานที่ดี ๆ หรือผลงานที่ประทับใจ

3.2.2 ครู มีบทบาทในการบอกถึงการบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน

3.2.3 ครูและนักเรียนเลือกร่วมกัน การคัดเลือกผลงานร่วมกันจะทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา และสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและนักเรียนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

3.2.4 เพื่อน การให้เพื่อนช่วยเลือกผลงานส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็น หาเหตุผลแก้ข้อขัดแย้ง รู้จักการทำงานร่วมกันและพัฒนาความไว้วางใจระหว่างกัน

3.2.5 ผู้ปกครอง การส่งผลงานนักเรียนให้ผู้ปกครองเลือก ช่วยสร้างบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียน และกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มีความใกล้ชิดยิ่งขึ้น

การคัดเลือกงานหรือหลักฐาน ควรกระทำหลังจากที่มีการผลิตผลงานไม่น้อยกว่า 4-5 ชิ้น โดยคัดเลือกงานที่ดีที่สุดที่มีอยู่ ตามเกณฑ์และจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การสร้างสรรค์เพิ่มเติมงาน

(Interlect personality through signature pieces)

ผลงานที่คัดเลือกไว้จะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และบุคลิกภาพของนักเรียน การให้นักเรียนได้ตกแต่งผลงานที่คัดเลือก และจัดระบบการเก็บรวบรวมผลงานหรือจัดวางรูปแบบเพิ่มให้อุสวขงาม น่าสนใจ แปลกตา จะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน พัฒนาผลงานที่ได้รับมอบหมายให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งสามารถสอดแทรกบุคลิกภาพของตนเองเข้าไว้ในเพิ่มเติมสะสมงานเพราะการที่นักเรียนมีเวลาหรือมีโอกาสในการทบทวนผลงาน ตกแต่งผลงานที่คัดเลือกท่ากับเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบจุดเด่น และจุดบกพร่องจากนั้นจึงปรับปรุงผลงาน หรือเติมเต็มความสามารถของตนเองลงในผลงาน การจัดระบบเพิ่มเติมสะสมงานเป็นการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ในเพิ่มเติมสะสมงานให้เป็นระเบียบมีความสัมพันธ์ น่าสนใจ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์พัฒนาผลงานให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การจัดวางรูปแบบเพิ่มเติมสะสมงานที่ไร้งานศิลปะจะช่วยให้นักเรียนสะท้อนความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่แสดงให้เห็นภาพรวมของบุคลิกภาพเจ้าของเพิ่มเติมชัดเจนขึ้น ขั้นตอนนี้ทำได้ง่าย ๆ ด้วยการให้นักเรียนใช้ดินสอสี กระดาษสี รูปภาพ สติกเกอร์ วัสดุเหลือใช้ มาใช้ในการตกแต่งปก ตกแต่งผลงานชิ้นที่เลือกโดยอิสระ จัดวางรูปแบบระบบการเก็บผลงาน ให้น่าสนใจ และสะดวกในการนำไปใช้เป็นชิ้นหนึ่งที่ทำให้เพิ่มเติมสะสมงานมีความสมบูรณ์ขึ้น

องค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานที่สมบูรณ์อาจจะประกอบด้วย

- 4.1 ส่วนนำ ประกอบด้วย ปก สารบัญ ข้อมูลส่วนตัว ประวัติผลการเรียน เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ความคาดหวังที่มีต่อการเรียน แผนปฏิบัติงานการเรียนรู้
- 4.2 ส่วนเนื้อหาของแฟ้มสะสมงาน เป็นส่วนหนึ่งที่รวบรวมงาน หรือหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้เลือกไว้ในการจัดระบบส่วนนี้อาจจัดจำแนกตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ หรือลักษณะธรรมชาติของงานก็ได้ เช่น รายการผลงานดีเด่น ผลงานที่นักเรียนเลือกทั้งที่เป็นประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน บันทึกความรู้สึกลึกและซึ้งคิดเห็นที่สะท้อนภาพการเรียนรู้ที่มีต่อผลงานที่เลือก เกณฑ์การประเมินผลงาน ผลการประเมินผลงาน

4.3 ส่วนข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลคะแนนการทดสอบ แบบบันทึกการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนในสมรรถภาพต่าง ๆ บันทึกข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับแฟ้มสะสมงาน เกียรติบัตร ภูมิบัตร รางวัล ฯลฯ

5. การแสดงความคิดเห็นต่อผลงาน

(Reflect metacognitively on each item)

การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่เลือกไว้ในแฟ้มสะสมงานเป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง โดยพิจารณาจากผลงานที่คัดเลือก ซึ่งเป็นผลงานที่ดีมีความหมายกับนักเรียนมากที่สุดขณะหนึ่ง จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดย้อนกลับเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานหรือการเรียนรู้ของตนเอง โดยให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับผลงานที่เลือก พิจารณาใคร่ครวญเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญและมีคุณค่าซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ของตนเอง ติดตามและประเมินผลการคิดความรู้สึกของตนเองจากผลงาน เพื่อวางแผนพัฒนา ปรับเปลี่ยนความคิดหรือยุทธวิธีการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาความคิดระดับสูง และเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินผลงานของตนเองอย่างไม่เป็นทางการ

การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยให้นักเรียนใช้สัญลักษณ์ รูปสตีกเกอร์ ป้าย คะแนน ภาพในลักษณะต่าง ๆ แทนคุณค่าความคิดเห็น ความรู้สึก หรือด้วยวิธีการพูด เขียนบรรยาย ซึ่งปริมาณความคิดเห็นความรู้สึกต่อผลงานย่อมแตกต่างกัน นักเรียนชั้นสูง ๆ สามารถสะท้อนภาพการทำงานของตนเองได้ลึกซึ้งและกว้างกว่า

ในระยะเริ่มแรกของการเริ่มใช้การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน นักเรียนจะไม่คุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน ควรให้นักเรียนตอบคำถามจากคำถามนำโดยปากเปล่าเสียงดัง ๆ หรือตอบคำถามในใจ จากนั้นจึงให้เขียนลงในผลงานชิ้นที่เลือก ซึ่งควรให้เขียนสะท้อนความคิดหรือความรู้สึกต่องาน หรือหลักฐานทุกชิ้น การเขียนหรือให้สัญลักษณ์ในการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน สามารถเขียนหรือปะวางไว้บนมุมใดมุมหนึ่งด้านหลังของกระดาษนั้นหรือใช้กระดาษแผ่นใหม่ แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อที่และลักษณะผลงานจะทำให้แฟ้มสะสมงานมีชีวิตชีวขึ้น

การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงานที่มีคุณภาพ ต้องพยายามให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์ผลงานให้ตรงประเด็น สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังโดยการกระตุ้นให้นักเรียนคำนึงถึงเป้าหมายหรือภาพของงานที่ดี ๆ ที่คาดหวังหรือคิดจินตนาการไว้ การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน ครูสามารถทำร่วมกับนักเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทำร่วมกับนักเรียนด้วย นักเรียนจะสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงผลงานได้รวดเร็วและดียิ่งขึ้น การสนทนากับนักเรียนในขั้นนี้ ครูควรตั้งข้อสังเกตและให้ข้อเสนอแนะด้วย

6. การตรวจสอบความสามารถของตนเองและการบรรลุเป้าหมาย

(Inspect to self-assess and align to goals)

การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมินผลที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินตนเองหรือตรวจสอบความสามารถของตนเองด้านความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะทางสังคม ความสามารถในการจัดการและการสื่อสาร เป็นต้น การตรวจสอบความสามารถของตนเองสามารถทำได้ด้วยการให้นักเรียนพิจารณาประเมินตนเองจากผลงานที่ได้คัดเลือกไว้อย่างเป็นระบบทั้งหมดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ การประเมินตนเองสามารถทำได้ตลอดเวลาและทำได้หลายลักษณะ การตรวจสอบความสามารถของตนเองในหนึ่งครั้งสามารถประเมินได้ในหลายสมรรถภาพที่ต้องการพัฒนา ซึ่งความดีในการตรวจสอบความสามารถของตนเองย่อมขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ลักษณะผลงานและช่วงระยะเวลาของงาน เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลที่ค้นพบมาปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีความสามารถดียิ่งขึ้น

การตรวจสอบความสามารถของนักเรียนสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยตนเอง หรือให้ครู และเพื่อนช่วยประเมิน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องควรรับและตอบสนองผลการตรวจสอบความสามารถตนเอง ของนักเรียนเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติม การได้รับการเสริมแรง เช่น ข้อมูลย้อนกลับ การให้คำชมเชย จะช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจพัฒนางานเต็มความสามารถยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์จุดเด่น-จุดด้อย เป็นอีกริธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเองมากขึ้น ในด้านความรู้ความสามารถด้านเนื้อหา กระบวนการหรือคุณลักษณะ การตรวจสอบความสามารถของตนเองเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนพัฒนางานบรรลุเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว เป็นการตรวจสอบแนวทางของการทำงาน เพื่อที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข ให้ถูกต้อง ซึ่งจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในแนวทางการทำงานของตนทำให้นักเรียนรู้สึกมีเหตุผล หรือมีความรู้สึกรักการศึกษามากขึ้น

7. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน

(Connect and conference with others)

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับฟัง ความคิดเห็นและแก้ปัญหาพร้อมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียน ครูและผู้ปกครอง แน่นแฟ้มยิ่งขึ้น ความหลากหลาย ของรูปแบบและความถี่ของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน จะช่วยให้นักเรียนได้ พัฒนาความสามารถทางการคิด ความสามารถทางการเรียน ทักษะการเข้าสู่สังคมและเชื่อมโยง การเรียนรู้ไปสู่มาตรฐานของงานนั้นได้สูงขึ้น ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

7.1 การสนทนาตัวต่อตัว การพูดคุยเกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานแบบตัวต่อตัว จัดกระทำ ในเวลาเรียนปกติหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ ในบรรยากาศสบาย ๆ เป็นกันเองกับนักเรียน ไม่เป็น ทางการมากนัก การสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตัวต่อตัวที่คือนักเรียนต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะเกิดต่อนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ครูควรชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานไม่เกี่ยวข้องกับคะแนน ควรให้นักเรียนรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือคำติชม ในประเด็นกว้าง ๆ ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนในวัยเดียวกัน ต่างวัย ต่างกลุ่ม นักเรียนกับครู นักเรียนกับผู้ปกครอง ครูกับผู้ปกครอง

7.2 การส่งแฟ้มสะสมงานให้ผู้ปกครอง พร้อมคำชี้แจงเกี่ยวกับการพัฒนาผลงาน กระบวนการทำงาน เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์มากที่สุด

7.3 การจัดประชุมในโรงเรียน โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาผลงานอย่างเป็นทางการ ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน นักเรียนก็ควรเตรียมตัวในหลายเรื่องเพื่อให้ตัวเองได้รับการยอมรับและได้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนของตนเองให้มากที่สุด เช่น การเตรียมตั้งคำถามและคำตอบสำหรับผู้ร่วมงาน การประเมินผลการประชุม

การประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน จะทำให้สัมพันธภาพระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทักษะด้านการสื่อสารของนักเรียนได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้ปกครองได้ทราบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความเคลื่อนไหวในโรงเรียน ความก้าวหน้าเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่แท้จริงของนักเรียนและมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ช่วยให้โรงเรียนจัดการศึกษาสนองตอบความต้องการของชุมชนได้ และพัฒนาการศึกษาไปสู่ความมีมาตรฐาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เกี่ยวข้องตกลงร่วมกัน ซึ่งควรจัดให้เป็นธรรมชาติเพราะจะส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมาก

8. การปรับเปลี่ยนผลงาน

(Inject and eject artifacts continually to update)

การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานทำให้ผู้รับและผู้ประเมินเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพราะเป็นการประเมินที่ให้ผู้รับการประเมินเลือกผลงานดี ๆ พอใจหรือประทับใจที่ได้ผลิตขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ มาเสนอ ดังนั้นผลงานที่เลือกเก็บรวบรวมไว้เพื่อแสดงถึงความรู้ความสามารถและสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้น อาจหมายถึงการบรรลุเป้าหมายในระดับชั้นช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความก้าวหน้าทางการเรียน สำหรับเป้าหมายในระยะยาว แฟ้มสะสมงานอาจแสดงถึงศักยภาพทางการเรียนรู้ของนักเรียนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้น้อยกว่ากระบวนการหรือผลงานที่เรียนรู้ขึ้นใหม่ จึงควรให้นักเรียนได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนผลงานหรือหลักฐานโดยการเลือกชิ้นงานที่ดี ทันสมัยกว่าเดิมหรือผลงานที่แสดงถึงระดับความสามารถทางการเรียนรู้ที่สูงกว่ามาเก็บไว้แทนที่ผลงานที่ด้อยกว่าเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

การปรับเปลี่ยนผลงานในแฟ้มสะสมงานเพื่อให้ผลงานที่เลือกรวบรวมไว้ดี ทันสมัย น่าสนใจ ครอบคลุมสมรรถภาพและจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน ครูและนักเรียนสามารถร่วมกันปรับเปลี่ยนผลงานตามแผนที่กำหนดได้ ขั้นตอนนี้เป็นการทำงานต่อเนื่องจากขั้นการคัดเลือกผลงาน กล่าวคือพิจารณาปรับเปลี่ยนหลังจากที่มีงานเพิ่มขึ้น โดยการปรับผลงานเก่าหรือ

ทำผลงานใหม่แทนก็ได้ในกรณีที่ผลงานนั้นไม่มีการเรียนซ้ำหรือต่อเนื่องอีก อย่างไรก็ตามมีการปรับเปลี่ยนผลงานสามารถทำได้ตลอดเวลาตามความต้องการ เช่น อาจทำก่อนการประเมินผล หรือหลังจากประเมินผลก็ได้ หรือปรับเปลี่ยนผลงานก่อนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงาน เพื่อให้ผลงานคู่ใจมีความสมบูรณ์หรือเป็นตัวแทนของพฤติกรรม การเรียนรู้ที่แท้จริงในขณะนั้นซึ่งจะทำให้ผลงานเป็นที่ชื่นชมของเจ้าของแฟ้มหรือคนทั่วไปและเกิดประโยชน์จริง ๆ ค่อนักเรียน

การปรับเปลี่ยนผลงานในแฟ้มสะสมงานที่ดีต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และควรระบุเหตุผลด้วยว่าทำไมต้องปรับปรุงใหม่ในผลงาน

9. การประเมินผล

(Perfect and evaluate and grade if you must)

แฟ้มสะสมงานเป็นเครื่องมือการประเมินผลที่เน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการประเมิน สามารถวัดความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้ครอบคลุมมวลพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ตรงกับสภาพที่แท้จริง

9.1 รูปแบบการประเมินแฟ้มสะสมงาน

9.1.1 การประเมินตนเอง คือ ให้เจ้าของผลการเรียนรู้เป็นผู้ประเมินกระบวนการทำงานในขณะที่เรียนรู้และผลงานที่ผลิตขึ้น โดยคัดเลือกผลงานดี ๆ ที่ครอบคลุมเนื้อหากระบวนการสมรรถภาพสำคัญ ๆ ที่ต้องการเน้น เพื่อพัฒนาการความก้าวหน้า ค้นหาข้อบกพร่อง หรือจัดระดับคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาความสามารถและปรับปรุง กระบวนการเรียนรู้ คุณภาพผลงาน เป็นการส่งเสริมนักเรียนให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการประเมิน ยอมรับผลการประเมิน สภาพการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่แท้จริงของตนเอง ช่วยให้มีความมั่นใจในตนเองด้านการเรียน ก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในการปรับปรุงการเรียน ปรับพฤติกรรมตนเอง

9.1.2 การประเมินจากภายนอกเป็นเทคนิคหนึ่งที่สามารถกระตุ้นนักเรียนให้เพิ่มความพยายามความรับผิดชอบต่องาน ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนดูจริงจัง ซึ่งลักษณะการประเมินจากภายนอกที่ดี คือมีเครื่องมือการประเมินที่ชัดเจน เข้าใจง่ายมีผู้ประเมินหลายคน มีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องที่จะประเมินอย่างแท้จริง มีทักษะด้านการประเมิน และประการสำคัญคือผู้ประเมินต้องมีความเป็นกลาง

9.1.3 การประเมินร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับกรรมการโรงเรียน หรือนักเรียนกับผู้เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของงาน เป็นต้น เป็นวิธีการที่ดีก่อให้เกิดความเสมอภาค

9.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแฟ้มสะสมงานเพื่อการประเมิน

9.2.1 เพื่อใช้ประเมินระหว่างเรียน โดยประเมินผลงานของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ตามจุดประสงค์ที่กำหนด เพื่อพัฒนาการเรียนหรือความก้าวหน้าของนักเรียน

9.2.2 เพื่อใช้ประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากผลงานตามเป้าหมายที่เลือกรวบรวมไว้ตามเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกัน ตามรายจุดประสงค์หรือสมรรถภาพ ซึ่งผลงานบางชิ้นสามารถนำมาประเมินผลได้มากกว่าหนึ่งสมรรถภาพ

9.2.3 เพื่อใช้ประเมินผลการเรียนปลายภาคหรือปลายปี โดยให้นักเรียน ครู หรือผู้เกี่ยวข้องร่วมกันเลือกผลงานของจุดประสงค์หรือสมรรถภาพที่สำคัญ ๆ ที่ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย มาประเมินเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนปลายภาคหรือปลายปี ซึ่งสัดส่วนคะแนนสำหรับแฟ้มสะสมงานและคะแนนสำหรับการทดสอบปลายภาค/ปลายปีนั้น พิจารณาจากความสำคัญของจุดประสงค์ที่ใช้ประเมิน

9.3 การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานที่ดีควรมีตัวอย่างแต่ละลักษณะจำนวนมากพอ ครอบคลุมจุดประสงค์ เนื้อหา กระบวนการที่ต้องการเน้น และมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน สัมพันธ์สอดคล้องกับจุดประสงค์ การประเมินผลแฟ้มสะสมงานสามารถทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการทำแฟ้มสะสมงานและการออกแบบระบบการจัดเก็บผลงาน การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานสามารถทำได้ดังนี้

9.3.1 ประเมินแฟ้มสะสมงานเป็นรายชิ้น พิจารณาคัดสินผลงานของนักเรียนตามเกณฑ์ประเมินย่อย ๆ ของแต่ละจุดประสงค์หรือเนื้อหา แล้วนำผลการประเมินของทุกชิ้นมาประมวลรวมกันเพื่อหาผลสรุป ซึ่งสามารถทำคะแนนได้เรื่อย ๆ หลังจากจบบทเรียนหรือหน่วยการเรียนหนึ่ง ๆ หรือประเมินครั้งเดียวในปลายภาคหรือปลายปีก็ได้

9.3.1 ประเมินตัวแฟ้มสะสมงาน เป็นวิธีการประเมินความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความก้าวหน้า ความพยายามของนักเรียนที่ประหยัดเวลา สามารถทำโดยการประเมินตัวแฟ้มสะสมงานตามเกณฑ์การประเมินสำคัญ ๆ โดยตัวแฟ้มสะสมงานจะแสดงภาพรวมของความสามารถที่ร่วมกันกำหนดขึ้นหรือต้องการรู้ เพื่อจัดเป็นระดับคุณภาพ

9.4 แนวทางการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางการประเมินการปฏิบัติผลงานของนักเรียนเรียกว่า Rubric คือการบรรยายถึงระดับความสามารถการแสดงออกของนักเรียนในแต่ละระดับ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทำให้เป้าหมายการแสดงออกของนักเรียนมีความชัดเจน อันจะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์หรือสมรรถภาพที่สำคัญของมาตรฐานการศึกษา มีแนวทาง 2 แบบ คือ

9.4.1 ประเมินเป็นภาพรวม คือการประเมินผลงานนั้น ๆ เพื่อดูความสำเร็จเป็นภาพรวมในระดับเดียวชิ้นใดชิ้นหนึ่ง โดยดูภาพรวม

9.4.2 การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ เพื่อให้การมองคุณภาพของงานหรือความสามารถของนักเรียนได้อย่างชัดเจน จึงได้มีการแยกองค์ประกอบของการประเมินและอธิบายคุณภาพของงานในแต่ละองค์ประกอบเป็นส่วน ๆ โดยแจกแจงรายละเอียดเป็นด้าน ๆ เพื่อดูพัฒนาการและความก้าวหน้าโดยแยกออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ความเข้าใจในความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริง เป็นการแสดงให้เห็นว่านักเรียนเข้าใจในความคิดรวบยอด หลักการในปัญหาที่ถามกระจ่างชัด
2. การสื่อความหมาย คือความสามารถในอธิบาย นำเสนอ บรรยายให้ผู้อื่นเข้าใจได้มีความคิดสร้างสรรค์
3. การใช้กระบวนการและยุทธวิธี สามารถเลือกใช้ยุทธวิธี กระบวนการที่นำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ผลสำเร็จของงาน ความถูกต้องแม่นยำในผลสำเร็จของงาน หรืออธิบายที่มาและตรวจสอบผลงาน

ครูจะต้องให้นักเรียนทราบแนวทางการประเมิน เมื่อนักเรียนทำงานด้านนั้นได้รับการออกแบบให้สามารถวัดได้ 4 องค์ประกอบ ครูจะต้องจัดทำแนวทางการประเมินทั้ง 4 องค์ประกอบ เมื่อครูกำหนดงานขึ้นมาจะต้องสร้างแนวทางการประเมิน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในการบรรลุสมรรถภาพที่อยู่ในงานนั้น ๆ

9.5 การพัฒนาเกณฑ์การประเมิน

9.5.1 นำเกณฑ์การประเมินที่สร้างเสนอผู้เกี่ยวข้องมาพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์หรือสมรรถภาพกับรายการประเมิน และความเหมาะสมของระดับคุณภาพการประเมินกับการบรรยายคุณภาพของเกณฑ์

9.5.2 นำเกณฑ์การประเมินไปทดลองใช้ โดยให้ตัดสินผลงานชิ้นเดียวกันหรือผลงานตามจุดประสงค์เดียวกัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของการตัดสินการให้คะแนน ถ้าตัดสินให้คะแนนได้ใกล้เคียงกันหรือมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการให้คะแนนของครูทั้งสองคนมีค่าสูงก็แสดงว่าเกณฑ์การประเมินมีคุณภาพ

9.6 แนวทางการพัฒนานักเรียนในการกำหนดและใช้เกณฑ์การประเมิน

9.6.1 ให้นักเรียนดูตัวอย่างผลงานที่มีคุณภาพต่าง ๆ กัน ทั้งดีและไม่ค่อยดีแล้วให้บอกคุณลักษณะของผลงานชิ้นที่ดีและคุณลักษณะของผลงานที่ไม่ดี

9.6.2 ให้นักเรียนช่วยกันกำหนดคุณลักษณะของผลงานที่ดีจากการดูตัวอย่าง

9.6.3 ให้นักเรียนช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะผลงานที่ได้ร่วมกัน

9.6.4 ให้นักเรียนบรรยายรายละเอียดคุณลักษณะตามระดับคุณภาพที่กำหนดของแต่ละคุณลักษณะ ระดับคุณภาพดีและไม่ดีมีลักษณะอย่างไร แล้วเติมลักษณะส่วนที่อยู่ตรงกลาง

9.6.5 ให้นักเรียนทดลองกำหนดเกณฑ์การประเมินจากตัวอย่างผลงานที่ต้องการประเมินจริง ๆ

9.6.6 ฝึกประเมินผลงานของตนเองและของเพื่อนตามแนวทางที่สร้าง

9.6.7 ทบทวนและวิพากษ์วิจารณ์ผลการประเมิน

9.7 การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถชื่นชมและตรวจสอบคุณภาพของนักเรียนได้ เพิ่มสะสมงานเป็นผลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงสูง เป็นสื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบได้เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่บอกถึงความก้าวหน้าของนักเรียน ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมหรือช่วยเหลือเด็กในปกครองได้ทันเวลาและตรงกับความต้องการยิ่งขึ้น การรายงานความก้าวหน้าให้นักเรียนและผู้ปกครองรับทราบ ควรรายงานทั้งจุดเด่นและจุดด้อยในสมรรถภาพต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น การทราบจุดเด่นจะช่วยให้เด็กและนักเรียนและผู้ปกครองเกิดความมั่นใจ ในการพัฒนาการเรียนรู้และการสนับสนุน การเขียนรายงานสถานภาพความก้าวหน้าทางการเรียน ควรเขียนจุดเด่น และสมรรถภาพสำคัญที่จะเชื่อมโยงกับการเรียนในชั้นสูงขึ้น

ข้อควรระวังในการเขียนรายงานสรุปสถานภาพส่วนที่บกพร่อง คือควรใช้ภาษาที่ให้ความรู้สึกในเชิงบวก คำที่ควรหลีกเลี่ยงได้แก่ ตก ล้มเหลว อ่อน ไม่มีทักษะ เป็นต้น เพราะคำเหล่านี้ บั่นทอนความรู้สึกของนักเรียนไม่ช่วยให้มีกำลังใจที่จะพัฒนาส่วนที่บกพร่อง

10. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน

(Respect accomplishments and show with pride)

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่มุ่งให้นักเรียนเพิ่มความพยายาม และตั้งใจทำงานให้เต็มความสามารถยิ่งขึ้น การนำผลงานของนักเรียนทุกคนมานำเสนอ เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงได้มาชื่นชมในความสำเ็จของนักเรียนและโรงเรียนร่วมกัน แฝ้มสะสมงานเป็นสื่อที่เป็นรูปธรรม สามารถเข้าใจถึงความสามารถ ความก้าวหน้าและจุดบกพร่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น ในการบอกคุณภาพนักเรียนหรือใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การจัดการศึกษาให้สนองตอบความต้องการของชุมชน

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนจะทำให้บรรยากาศกิจกรรมการเรียน การสอนมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้นช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง จากการ ทำงานร่วมกัน เกิดการเข้าใจถึงความรู้สึกรักของคนที่ทำงานในหลายลักษณะมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถต่าง ๆ ที่ได้สะสมไว้ หรือได้แสดงความสามารถพิเศษ ความสามารถทางสติปัญญาที่ หลากหลายในด้านต่าง ๆ ซึ่งได้รับการพัฒนาและนำออกมาใช้ นอกจากนี้การจัดนิทรรศการ ผลงานนักเรียนยังส่งเสริมให้เกิดการยอมรับความคิดเห็น การกระทำของกันและกันมากขึ้น และ ทำให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนหรือใกล้ชิดกับการศึกษามากขึ้น

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนสามารถจัดได้หลายลักษณะ เช่น จัดเป็น ห้องเรียน จัดเป็นระดับชั้น จัดรวมกันทั้งโรงเรียน จัดร่วมกันระหว่างโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ขนาดของโรงเรียน ปริมาณนักเรียน สถานที่ และจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น ครู และนักเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดให้ชัดเจน การจัดนิทรรศการผลงานสามารถ ตอบสนองได้หลายวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อฉลองความสำเร็จร่วมกันของนักเรียนและโรงเรียน เพื่อการประชาสัมพันธ์ความสามารถของนักเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ฯลฯ การร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจ ความอยากหรืออยากเห็นของผู้มาร่วมงาน วิธีการ เยี่ยมชมงาน หรือทำอย่างไรให้ผู้มาร่วมงานเกิดความสนใจและเข้าใจมากที่สุด ประการสำคัญคือ นักเรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการวางแผนและเตรียมการ ควรจัดในรูปแบบกิจกรรมการ โดย พยายามส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถตามสภาพอย่างเสมอภาค การจัด นิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนขึ้นอยู่กับความพร้อม และความเหมาะสมของโรงเรียน

รูปแบบการนำเสนอการแสดงผลงานนักเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนมากที่สุด นักเรียนต้องมีการเตรียมตัวที่ดี แสวงหาเทคนิคการนำเสนอที่ตีเหมาะสมกับบุคลิกและฝึกซ้อม บทบาทที่รับผิดชอบร่วมกับเพื่อน ๆ หรือคนในครอบครัว เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับที่ได้มาปรับปรุง การนำเสนอตนเอง การจัดนิทรรศการที่ดีต้องมีการวางแผนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

10.1 การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนที่มีประสิทธิภาพคือ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน เป้าหมายพื้นฐานเพื่อการประเมินผลตนเอง การรับข้อมูลย้อนกลับจากผู้เกี่ยวข้อง นักเรียนต้อง เตรียมบทสนทนาที่เกี่ยวกับการนำเสนอผลงานเพื่อความสำเร็จ

10.2 ผู้ร่วมงาน นักเรียนต้องตระหนักถึงผู้ชม นักเรียนต้องศึกษาวิเคราะห์ความสนใจ บทบาทหน้าที่ รับผิดชอบ ความสนใจหรือความอยากรู้อยากเห็นของผู้ร่วมงาน ช่วงอายุ อาชีพที่ประกอบ และระยะเวลาที่มีให้กับการร่วมงาน

10.3 ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดนิทรรศการผลงานควรเป็นลำดับขั้น ๆ ของ ภาคเรียน ควรคิดถึงช่วงเวลาการนำเสนอผลงานรายบุคคลหรือกลุ่มที่เหมาะสมกับเวลาที่ตนมา ร่วมงานด้วย

10.4 สื่อ สิ่งสำคัญที่ทำให้งานแสดงผลงานนักเรียนดูน่าสนใจ คือ ความสมบูรณ์ของ แฟ้มสะสมงานในหลายลักษณะ อาจเป็นเอกสารหรือวัสดุธรรมชาติ การประดิษฐ์ เช่น แฟ้ม สะสมงานรายบุคคล แฟ้มสะสมงานกลุ่ม แฟ้มสะสมงานของห้อง แฟ้มสะสมงานโครงการ งานเขียน การแสดงต่าง ๆ สื่อการเรียนรู้ที่โรงเรียนผลิตขึ้น เป็นต้น

10.5 บุคลิกภาพ นักเรียนควรรู้จักและเข้าใจลักษณะนิสัยของตัวเอง เพื่อจะได้ รับผิดชอบงานได้ตรงกันความสามารถ หรือพัฒนาความสามารถที่จำเป็นต้องใช้ให้ดีขึ้น เพื่อ การนำเสนอผลงานของตนเองหรือเรื่องราวทั่วไปให้เป็นที่ประทับใจของผู้ร่วมงาน นักเรียน ควรสังเกตบุคลิกภาพของเพื่อน เพื่อจะได้มอบหมายงานตรงกับความสามารถและลักษณะนิสัย

10.6 งบประมาณ โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณกิจกรรมส่งเสริมการแสดงผลงาน การเรียนการสอนในปลายภาคหรือปลายปีด้วย และการลงทุนร่วมกันระหว่างนักเรียน ครูหรือ ชุมชน จะทำให้งานมีสีสัน มีชีวิตชีวาเพิ่มขึ้น โรงเรียนควรเชิญชุมชนมาร่วมคิด วางแผน ลงแรง ในการจัดงาน เช่น ด้านการตกแต่งสถานที่ เป็นต้น

10.7 การประชาสัมพันธ์ นักเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ก่อนมีการจัดนิทรรศการ อย่างน้อย 1 สัปดาห์ ซึ่งอาจจะใช้แผ่นโฆษณา จดหมายข่าว ป้ายผ้าโฆษณา หนังสือราชการ หรือบอกกล่าวกับผู้ปกครองโดยตรง

10.8 การประเมินผล นักเรียนควรเตรียมแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และรูปแบบการสรุปผลการจัดงาน

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกหรือชุมชน ได้เข้ามาประเมินหรือตรวจสอบการทำงานของโรงเรียน ทำให้ชุมชนได้รู้และเห็นกับสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้โรงเรียนได้ตรวจสอบภายใน เพราะโรงเรียนต้องมีการสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนขึ้นมาสนองเป้าหมายของการศึกษา ที่วางไว้ ดังนั้น แฟ้มสะสมงานจึงเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่งที่มีประสิทธิภาพมากในการตรวจสอบการทำงานของครู และเป็นเสมือนบันทึกแห่งความภาคภูมิใจในผลการกระทำของคนเอง

1.5 อักขระที่สำคัญของการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน

การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (กองส่งเสริม วิทยฐานะครู สถาบันราชภัฏ, 2540, หน้า 124)

1. การมีชิ้นงาน ผลงาน และข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เพื่อให้ครูใช้ในการประเมินผลถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเริงของนักเรียน
2. การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลของบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง
3. การสะท้อนตนเองทั้งจากการประเมินผลของนักเรียนเอง จากเพื่อนร่วมงาน จากครู และจากผู้ปกครอง
4. การดำเนินการเชื่อมโยงชิ้นงานผลงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน

1.6 ข้อดีของการประเมินผลจากเห็นผลงาน

บุญชม ศรีสะอาด (2540, หน้า 4) ได้กล่าวถึงข้อดีของการประเมินผลจากเห็นผลงานไว้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้เห็นพัฒนาการของผลงาน เห็นจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการคิดสรผลงานและการประเมินผลงาน
3. ผู้เรียนได้ฝึกประเมินผลตนเอง
4. ผู้เรียนมีกำลังใจ มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง แข่งขันกับตนเอง
5. ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ส่งเสริมความก้าวหน้าของการเรียนรู้ และเป็นส่วนที่เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนการสอนกับการประเมินผล

7. เป็นการประเมินผลที่ครอบคลุมและสร้างสรรค์
8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้มากขึ้น
9. ครูได้สะท้อนกลับในการประเมินการสอนของตน
10. ผู้ปกครองได้เห็นหลักฐานความก้าวหน้าของบุตรหลาน

1.7 ประโยชน์ของการประเมินผลจากเห็นผลงาน

การประเมินผลจากเห็นผลงาน ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สอนและนักเรียน ดังนี้ (ส.วาสนา ประวาลพุดษ์, 2539, หน้า 33-34)

1. นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา
2. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้อย่างดี เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการเรียนและการสอนทุกครั้ง
3. เป็นสิ่งช่วยกำกับพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียน เนื่องจากมีผลงานสะสมที่สามารถตรวจสอบนักเรียนแต่ละคนได้
4. เป็นที่รวบรวมผลงานของนักเรียน ตลอดจนข้อสังเกตต่าง ๆ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

5. สนับสนุนกระบวนการเรียนของนักเรียน ฝึกนิสัยการเขียนสร้างสรรค์ และการเขียนในชีวิตประจำวัน

6. ใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลตนเองของนักเรียน เป็นการฝึกประเมินผลเพื่อปรับปรุงตนเอง ตลอดจนวางเป้าหมายของตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. ใช้เป็นแหล่งกระตุ้นหรือเสริมกำลังใจของนักเรียน สนับสนุนการเรียนแข่งกับตนเอง ทุกคนมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จตามศักยภาพของทุกคน

8. เพิ่มสะสมงานจะสร้างความภาคภูมิใจ ความเป็นเจ้าของ และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

9. เป็นวิธีที่จะให้ความเที่ยงตรงในการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงของนักเรียน

10. เป็นวิธีการประเมินผลที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ตัวตนเองเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนการสอน

อนึ่ง การที่แนะนำให้นักเรียนเริ่มคิด เริ่มทำและร่วมค้นคว้าในกระบวนการการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานจะสร้างสิ่งแปลกใหม่ให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และการเรียนในโรงเรียนจะมีความหมายต่อนักเรียนมากยิ่งขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานในประเทศ

รัชตฤกษ์ เสรวิรักษ์ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่, 2539) ร่วมกับโครงการพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดกระบี่ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินผล การเรียนโดยใช้เพิ่มสะสมงานในวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใช้เวลาทดลอง 1 ภาคการศึกษา ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการประเมินผลจากเพิ่มสะสมงานมีทักษะทางการเรียนสูงขึ้น และนักเรียนส่วนใหญ่ชอบเพราะมีความยุติธรรม

สมชาย มิ่งมิตร (2539) ได้ศึกษาเรื่องผลของการประเมินผลจากพอร์ตโฟลิโอที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการประเมินผลจากพอร์ตโฟลิโอมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการประเมินผลแบบเดิม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานต่างประเทศ

Baker (1991) ศึกษาผลการสอนโดยเน้นการใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio-based Instruction) ที่มีต่อคะแนนปลายภาค เกรดและเจตคติทางการเขียน ของนิสิตปีที่ 1 โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 5 คน วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลการสอนจากแฟ้มสะสมงานและวิธีสอนแบบดั้งเดิม ผลการศึกษาพบว่าคะแนนปลายภาคและเกรดของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองต่างกัน เจตคติต่อการเรียนแตกต่างกัน

Hillyer (1993) ศึกษาผลกระทบของแฟ้มสะสมงานต่อการประเมินผลตนเองในการพัฒนาการอ่าน และการใช้ผลของการประชุมตกลงโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio-based Conference) ของนักเรียนเกรด 2 โดยการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากการจัดการเรียนการสอนที่เป็นธรรมชาติของนักเรียนเกรด 2 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 32 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต ประชุมและรวบรวมงานตลอดปีการศึกษา พบว่า กระบวนการของแฟ้มสะสมผลงานมีผลต่อความสามารถของนักเรียนจากการประเมินผลตนเอง ถึงแม้จะมีระดับความก้าวหน้าที่แตกต่างกันบ้างในแง่ของความรู้ ในด้านความรู้ลึก แฟ้มสะสมงานมีผลทางบวกกับการรับรู้ของนักเรียนในฐานะของนักเขียน นักอ่าน และการประเมินผลตนเอง ทำให้ทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียนอีกด้วย